

УДК 349.6

О. В. Покатаєва

доктор економічних наук, професор

Ю. В. Віхорт

кандидат економічних наук
Класичний приватний університет

УКРАЇНСЬКИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКОВОГО ІНСТРУМЕНТУ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті обґрунтовано основні засади екологізації національної економіки України. Надано класифікацію країн у міжнародній практиці з огляду на рівень екологічності їх національної економіки. Розкрито сутність поняття “зелена економіка”. Охарактеризовано зміст та визначено місце податкового інструменту в системі екологізації економіки. Здійснено аналіз використання податкового інструменту в розвинутих країнах. Висвітлено основні форми податкових стягнень і стимулів у практиці провідних європейських країн. Розглянуто сучасний стан використання податкового інструменту в українській практиці. Запропоновано вдосконалену методику розрахунку податкових ставок у сфері екології в Україні.

Ключові слова: екологізація, національна економіка, “зелена економіка”, екологічний податок, екологічний стимул, ставка екологічного податку, корегуючий коефіцієнт.

I. Вступ

У сучасних умовах актуальним залишається питання стосовно того, чи можна зробити національну економіку більш екологічною, водночас не менш конкурентоспроможною та ефективною. Цей аспект дуже гостро постає для України, по-перше, через те, що минув час, коли держава могла дозволити собі нарощувати свій добробут за рахунок збитку екології, по-друге, це спричинено євроінтеграційними прагненнями нашої держави, що зумовлює необхідність гармонізації національних і європейських стандартів, більшість з яких стосується екологічної складової економічного розвитку.

Дослідження різних аспектів екологічного оподаткування висвітлено у працях М. Т. Бець, Б. О. Горлицького, Б. М. Данилишина, Л. Г. Мельника, О. Т. Левандівського, Г. М. Пишкіної, В. Я. Шевчука та ін. Серед зарубіжних авторів особливу увагу цій проблемі приділили П. Екінс, Х. Девені, М. Паркес, В. Джагер, М. Шофелд.

В умовах ринкової економіки, коли основним мотивом економічної політики стає безпосередня орієнтація держави на ефективне використання природних ресурсів і збереження навколишнього природного середовища, є потреба у невідкладному реформуванні податкової системи та створенні цілісного, узгодженого, раціонального законодавства. З цією метою запроваджено низку ресурсних платежів, які поряд з іншими податками та зборами повинні забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів.

Ресурсні платежі в українському законодавстві повинні використовуватися не тільки як джерело дохідної частини бюджетів, а й як важливий інструмент фінансово-економічного регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища, тому що за рахунок надходження коштів від сплати ресурсних платежів здійснюється фінансування природоохоронних заходів, передбачених Конституцією України та контроль за обсягами використання природних ресурсів.

II. Постановка завдання

Метою статті є обґрунтування реалізації податкового інструменту щодо екологізації національної економіки на основі дослідження зарубіжної практики європейських країн та розробка пропозицій щодо вдосконалення механізму розрахунку екологічного податку в Україні.

III. Результат

У міжнародній практиці виділяють три моделі економіки з точки зору її екологічності: “коричнева економіка” (модель економіки, що є характерною для епохи індустріалізації, охоплює країни з високим рівнем забруднення навколишнього середовища та неефективного використання ресурсів); “синя економіка” (“найдешевша” модель економіки, для якої характерним є активний пошук нових, нестандартних бізнес-ідей з використання ресурсів, одержання ефекту від використання природних джерел полягає в нестандартному підході до їх використання, також отримання прибутку й користі з ресурсів, які б у традиційному підході утилізувалися); “зелена економіка” (характерна для країн із заощадливим ставленням до природних ре-

сурсів, а також активною реалізацією принципів екологізації в різних сферах економіки та людського життя задля сталого соціально-економічного зростання країни, передбачає створення нових робочих місць у “зеленому” секторі економіки).

Однак, на жаль, наразі економіку України можна визначити як “коричневу”, водночас як більшість європейських країн розвиваються на засадах “зеленої економіки”. Першою державою, яка взяла концепцію “зеленої економіки” за національну стратегію була Південна Корея, надалі принципи цієї концепції стали впроваджувати країни Азіатсько-тихоокеанського регіону, потім країни Європи.

Крім того, одним з найбільш прогресивних інструментів “зеленої економіки”, яким може скористатися Україна з огляду на зарубіжний досвід є зміщення акцентів оподаткування. Сьогодні в країні спостерігається парадокс державного управління у сфері оподаткування. До 70–80% податкових надходжень до державного бюджету становить податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість та акцизний податок, що передбачає оподаткування праці та капіталу. Водночас у розвинутих країнах світу (серед яких США, Німеччина, Данія, Японія, Південна Корея тощо), – акценти оподаткування зміщуються від податку на “працю-капітал” до “природно-ресурсно-екологічного” податку. Тобто в країнах Європейського Союзу діє тенденція до збільшення розміру екологічних платежів та зменшення розміру податків на ті види діяльності, що є корисними для суспільства, тобто праці, доходи, заощадження та інвестиції [3].

Згідно з Директивою про реструктуризацію Концепції ЄС з питань оподаткування енергоносіїв та електроенергії, втрати бюджету від зниження рівня оподаткування праці та капіталу повинні компенсуватися підвищенням податкового навантаження на природні ресурси. У результаті зниження податкового навантаження на капітал у країнах – нових членах ЄС збільшується податкове навантаження на природні ресурси, про що свідчить збільшення протягом 1995–2012 рр. частки відповідних податків у валовому внутрішньому продукті в середньому з 2,1 до 2,9%. В Україні натомість питома вага екологічного податку та платежів за ресурси у ВВП за період 2006–2012 рр. зменшувалася (проте у 2010 р. було зафіксовано зростання). Крім того порівняння екологічних податків у країнах ЄС і України дає можливість побачити відсутність у системі державного екологічного оподаткування податків на шумове забруднення і продуктивних [5, с. 74].

Слід констатувати, що прибутковість підприємств в Україні пов’язана з практично

безкоштовним використанням природних ресурсів, що призводить до їх вичерпання та забруднення. Сьогодні екологічний податок, а також податки на використання природних ресурсів у загальному прибутковому балансі України становлять не більше 1%. Як наслідок – наявний факт, що найбільш прибутковими й рентабельними підприємствами в Україні стають ті, які за рахунок оптимізації виробничого процесу скорочують персонал та заробітну плату. З одного боку, кращі показники рентабельності в Україні мають гірничодобувна, нафтохімічна й металургійна галузі. З іншого боку, вони ж є найбільш енергоємними, ресурсомісткими, а також лідерами із забруднення навколишнього середовища.

В Україні з 2011 р. було введено екологічний податок, який стягується у таких випадках: за викиди стаціонарними й пересувними об’єктами забруднювальних речовин в атмосферне повітря; скидання забруднювальних речовин у водні об’єкти; за зберігання радіоактивних відходів. Утім до 2013 р. ставки екологічного податку було збільшено, у тому числі за викиди стаціонарними джерелами забруднювальних речовин – у 3,6 разу, за використання палива – у 3,9 разу, за скидання забруднювальних речовин – у 4,8 разу, за зберігання відходів – у 8,1 разу. Такі ставки сприяють, з одного боку, наповненню державного бюджету, з іншого – є стимулом для українських виробників щодо використання більш екологічних технологій. У 2010 р. надходження до бюджетів усіх рівнів від справляння екологічного податку становили 1374,2 млн грн, у 2011 р. – 2091 млн грн, у 2012 р. – 2204 млн грн [7].

Оцінка системи екологічного оподаткування в Україні з позицій виконання функцій екологічним податком свідчить про те, що:

- потенціал фіскальної функції не реалізований (згідно з Додатком 1 до Закону України “Про державний бюджет України на 2013 рік” від 06.12.2012 р. № 5515-VI, надходження з екологічного податку були заплановані всього в обсязі близько 0,5% від загального обсягу стягнених податків);
- стимулювальна функція не виконується (в Україні близько 95% промислового виробництва здійснюється в межах застарілих III і IV технологічних укладів, енергоємність ВВП у 2,5 рази більша, ніж у середньому у світі, і у 4 рази більша за середню по країнах ЄС);
- не виконується й природоохоронна функція (за екологічно складовою сталого розвитку Україна посідає 87 місце зі 106 країн світу) [9, с. 19].

Крім того, багато розвинутих країн (Швеція, Німеччина, Великобританія, США) використовують у своїй практиці екологіч-

ного оподаткування різні види екологічних пільг:

- пільги, що дають змогу найбільш повно врахувати величину збитку від забруднень (так, у Німеччині застосовуються пільги, а в деяких випадках повністю звільняються від сплати енергетичного податку підприємства, що використовують установки спільного вироблення тепла й енергії; у Швеції збір за електроенергію сплачується тільки великими виробниками електричної й теплової енергії; у Великобританії встановлений пільговий тариф для технологій низького вироблення вуглецю для малих підприємств із установками не більше 5 МВт, що виробляють електроенергію з малими викидами вуглецю, водночас підвищені ставки для викидів вуглецю для генераторів, які працюють на корисних копалинах; у Німеччині встановлено знижені ставки на електроенергію, отриману з поновлюваних джерел);
 - пільги, що стимулюють зниження негативного впливу на природне середовище (наприклад, у країнах ЄС використовується диференціація ставок за податком на вуглеводні, зокрема, найвищий рівень податку передбачений для нафти, а для вугілля й електроенергії встановлені дуже низькі ставки; у країнах, де встановлений податок на автотранспорт, він може залежати від екологічного класу транспорту, строку його використання або виду й класу використовуваного палива тощо);
 - пільги, що враховують інтереси різних груп платників податків (як правило, вони спрямовані на підтримку конкурентоспроможності низькорентабельних секторів, які не в змозі сплачувати екологічні податки в повному обсязі; так, у Німеччині передбачений ряд пільг для підприємств із високим рівнем споживання енергії, зокрема, для гірничодобувної й обробної промисловості, підприємств водо- і енергопостачання, будівництва ставка енергетичного податку знижена на 75%, а також передбачено повне звільнення від податку певних технологічних процесів, таких як виробництво скла, кераміки, гіпсу, бетону, виробів із цих речовин) [4, с. 28–29].
- У міжнародній практиці до основних форм використання податкових інструментів в екологічних цілях відносяться [9, с. 75–76]:
- цивільний екологічний податок із платоспроможних громадян країни на подолання екологічних нестатків (практикується у Франції);
 - податок на вирішення глобальних, національних чи регіональних екологічних проблем; характерним прикладом поді-

бного податку є податок на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи; у деяких країнах існують місцеві податки на охорону конкретних природних об'єктів (лісів, озер, боліт);

- податок на транзит через країну вантажів (в Україні на екологічні цілі передбачена тільки частина зазначеного податку);
- екологічний податок на автомобілі (екологічна складова податку зазвичай вноситься в загальний податок за використання автомобіля, використовується в більшості країн Європи, а також у Канаді, Японії);
- екологічний податок на повітряний транспорт вноситься в загальні ставки податку за здійснення цього виду діяльності в країні (Канада, США, Данія, Норвегія, Швеція) і за переліт через територію країн (є стандартною позицією міжнародних правил);
- екологічний податок на конкретні групи товарів, у тому числі: мінеральні добрива (Норвегія, Швеція); пестициди (Данія, Франція, Угорщина, Португалія, Швейцарія та ін.); пластмасова тара, упакування (Данія, Угорщина, Ісландія, Польща); шини (Канада, Данія, Фінляндія, Угорщина, Польща); батарейки-акумулятори (Данія, Швеція, Японія); розчинники (Данія); мастила (Фінляндія, Франція, Норвегія);
- екологічний податок на паливо, у тому числі відповідно до наявності екологічно шкідливих компонентів: свинцю (у більшості країн); вуглецю (Данія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія), сірки (Бельгія, Данія, Франція, Польща, Швеція), окислів азоту (Чехія, Франція, Польща, Швеція).

В Україні відповідно до Стратегії державної екологічної політики на період до 2020 року наголошено на необхідності підвищення екологічного податку за скидання одиниці маси забруднювальної речовини, враховуючи токсичність, з чим можна цілком погодитися.

Формули, за якими розраховується екологічний податок, що справляється за викиди в повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення (Пвс), скиди забруднювальних речовин у водні об'єкти (Пс), розміщення відходів (Прв) наведені нижче [6]:

$$P_{вс} = \sum_{i=1}^n M_i \times H_{пi}, \quad (1)$$

де M_i – фактичний обсяг викиду i -тої забруднювальної речовини в тоннах (т);

$H_{пi}$ – ставки податку в поточному році за тону i -того виду забруднювальної речовини у гривнях;

$$P_{с} = \sum_{i=1}^n M_{лi} \times H_{пi} \times K_{ос}, \quad (2)$$

де M_{li} – обсяг скиду i -тої забруднювальної речовини в тоннах (т);

H_{pi} – ставки податку в поточному році за тону i -того виду забруднювальної речовини у гривнях;

Кос – коефіцієнт, що дорівнює 1,5 і застосовується у разі скидання забруднювальних речовин у ставки й озера (в іншому випадку коефіцієнт дорівнює 1).

$$\text{Прв} = \sum_{i=1}^n H_{pi} \times M_{li} \times K_t \times K_o, \quad (3)$$

де H_{pi} – ставки податку в поточному році за тону i -того виду відходів у гривнях;

M_{li} – обсяг відходів i -того виду в тоннах (т);

K_t – коригуючий коефіцієнт, який враховує розташування місця розміщення відходів;

K_o – коригуючий коефіцієнт, що дорівнює 3 і застосовується у разі розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів.

Згідно з п. 243.2 ст. 243 ПКУ, ставки податку за викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення забруднювальних речовин та ставки податку за розміщення відходів, які не увійшли до переліку ставок за видами, встановлені відповідно до класу небезпечності [6]. На нашу думку, необхідно ввести корегуючий коефіцієнт, який більш детально врахує ступінь токсичності викидів чи відходів. Запропоновано визначати розмір цього коефіцієнту відповідно до положень Державних санітарних правил та норм, затверджених Міністерством охорони здоров'я України щодо визначення класу небезпеки промислових відходів [2]. Для розрахунку цього коефіцієнту вважаємо доцільно застосувати метод Дельфі, який заснований на допущенні, у скільки разів перший показник більш вагомий, ніж наступний. Розрахунок значення ваги кожного показника дає значення їх бальної оцінки. За такий показник слід розуміти K – сумарний індекс небезпеки. Отже, таблиця класифікації відходів матиме такий вигляд (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Класифікація небезпеки відходів за LD (для ґрунту)

Величина K^* (сігма)	Клас небезпеки	Ступінь токсичності	Корегуючий коефіцієнт
Менше 1,3	I	Надзвичайно небезпечні	0,498626
Від 1,3 до 3,3	II	Високонебезпечні	0,332875
Від 3,4 до 10	III	Помірно небезпечні	0,167125
Від 10 і більше	IV	Малонебезпечні	0,001374

* K – сумарний індекс небезпеки.

Таблиця 2

Класи небезпеки у повітрі робочої зони й відповідні умовні величини LD

Клас небезпеки у повітрі робочої зони	Еквівалент LD 50	L_g (LD 50)*	Корегуючий коефіцієнт
I	15	1,176	0,375
II	150	2,176	0,291667
III	5000	3,699	0,208333
IV	Понад 5000	3,778	0,125

* L_g (LD 50) – логарифм середньої смертельної дози хімічного інгредієнта при введенні в шлунок.

Згідно з п. 246.5 ст. 246 ПК України, якщо відходи розміщуються в межах населеного пункту або на відстані менше 3 км від такого пункту, то застосовується коефіцієнт 3, на відстані від 3 км і більше – коефіцієнт 1. Проте, на нашу думку, такий підхід не обґрунтовано, доцільно враховувати площу території, на якій утворюються такі відходи. Найбільша кількість відходів спостерігається у Дніпропетровській області – 9128,2 т/км², що на 536,9 разу більше ніж у Херсонській області, у Донецькій – 2137,8 т/км² та у Кіровоградській областях [1, с. 106]. Застосовувати єдиний підхід з оподаткування екологічним податком – не коректно, оскільки за деякими областями значно більше спричинено шкоди від занадто високого ступеню концентрації небезпечних речовин, які потрапляють у атмосферне повітря та водні басейни.

До того ж, для заохочення підприємств, установ, організацій та громадян було прийнято норму щодо надання ним податкових пільг у разі впровадження ними маловідхо-

дних, енерго- і ресурсоощадних технологій та нетрадиційних видів енергії, здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища. Проте у Податковому кодексі України не передбачено податкових пільг з екологічного податку для вищевказаної категорії платників, що зумовлює потребу у внесенні змін до податкового законодавства.

Запропоновано ввести новий показник до формули, за якою буде розраховуватися сума екологічного податку, що буде справлятися за розміщення відходів, як-то площа території (Пт).

На нашу думку, потребує перегляду і п. 245.4 ст. 245 Податкового кодексу України, який передбачає збільшення ставки екологічного податку в 1,5 раза за скиди забруднювальних речовин у ставки та озера [6]. Пропонуємо внести поправку до змісту цієї статті та викласти її в такий редакції:

245.4. За скиди забруднювальних речовин у ставки та озера та інші непроточні

об'єкти, крім об'єктів, що використовуються як оборотна система водопостачання, ставки податку, зазначені у п. 245.1 і 245.2 цієї статті, збільшуються у 1,5 раза.

Оборотне водопостачання є багаторазовим використанням води на підприємствах з метою запобігання нераціональному споживанню природних вод і їх забрудненню. Схеми оборотного водопостачання передбачають постійне повне або часткове використання виробничих стоків. Втрати води від випаровування, фільтрації і з кінцевими продуктами поповнюються свіжою водою у будь-якому місці технологічної схеми. Ця схема є закритим циклом, не може завдавати шкоди навколишньому середовищу, саме тому доцільно внести уточнення до норми вищезгаданої статті [6]. Наприклад, така норма існує у п. 8 ст. 5 Закону Латвійської Республіки "Про податок на природні ресурси", яка передбачає звільнення від сплати цього податку суб'єктів господарювання, який схожий за механізмом стягнення на український екологічний податок [8].

Враховуючи запропонований корегуючий коефіцієнт, що буде враховувати ступінь токсичності викидів та відходів (Ктч) та площі території, на якій такі відходи будуть розміщені (Пт). Формули, за якими обчислюється розмір екологічного податку, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення (Пвс), та за розміщення відходів (Прв) будуть мати такий вигляд:

$$\text{Пвс} = \sum_{i=1}^n M_i \times \text{Нп}_i \times \text{Ктч}, \quad (4)$$

де M_i – фактичний обсяг викиду i -тої забруднювальної речовини в тоннах (т);

Нп_i – ставки податку в поточному році за тонну i -того виду забруднювальної речовини у гривнях;

Ктч – корегуючий коефіцієнт, що враховує рівень токсичності відходів.

$$\text{Прв} = \sum_{i=1}^n \frac{(\text{Нп}_i \times M_i \times \text{Кт})}{\text{Пт}} \quad (5)$$

де Нп_i – ставки податку в поточному році за тонну i -того виду відходів у гривнях;

M_i – обсяг відходів i -того виду в тоннах (т);

Пт – площа території, км^2 ;

Кт – коригуючий коефіцієнт, який враховує розташування місця розміщення відходів.

Враховуючи вищенаведені показники економії, потрібно надавати додаткові стимули платникам податків, що використовують оборотне водопостачання та крім скасування коефіцієнту, що застосовується у разі здійснення скидів забруднювальних речовин у ставки та озера та інші непроточні

об'єкти ввести додатковий корегуючий коефіцієнт, який буде обчислюватися щороку за регіонами України на наступний рік відповідно до обсягу економії. Так, начисливши відсоток економії кожного конкретного регіону до загального обсягу економії збору води за рахунок оборотного й повторно-послідовного водопостачання, введено корегуючі коефіцієнти, як-то: для Запорізької області – 0,78 (економія у 2012 р. становила – 9852 млн м^3 , 21,5% до загального об'єму), для Донецької – 0,83, для Дніпропетровської – 0,87. Формула, за якою обчислюється цей коефіцієнт (K_e) буде мати вигляд:

$$K_e = \frac{M_{\text{л}_i}}{\text{Пт}}, \quad (6)$$

де K_e – коефіцієнт економії збору води за рахунок оборотного й повторно-послідовного водопостачання;

$M_{\text{л}_i}$ – обсяг відходів i -того виду в тоннах (т);

Пт – площа території, км^2 .

IV. Висновки

Отже, "зелена економіка" має стати принципово новим напрямом розвитку країн та їх економік, оптимальним механізмом боротьби з бідністю та економічною нестабільністю на основі більш раціонального використання природних ресурсів. А подальше вивчення цього аспекту європейської політики може сприяти вдосконаленню існуючих та розробці нових, більш ефективних способів досягнення екологічних цілей за допомогою використання фіскальних інструментів. Використання досвіду країн ЄС у застосуванні податкових важелів екологічної політики також є значущим для реалізації євроінтеграційного зовнішньополітичного курсу нашої країни.

Екологічні інновації можуть стати значущим чинником соціально-економічного розвитку країни, оскільки вони спрямовані на забезпечення стійкої взаємодії між суб'єктами економіки й сприяють нагромадженню додаткового добробуту для окремих її суб'єктів. У зв'язку із цим необхідним є реалізація податкового інструменту в цій сфері, а також усвідомлене дотримання підприємствами основних принципів екологізації, що неодмінно принесе додатковий прибуток у майбутньому.

Список використаної літератури

1. Аналітична доповідь "Довкілля України у 2012 році" : статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/ns_rik/analit/arhiv.htm.
2. Державні санітарні правила та норми. 2. Комунальна гігієна. 2.7. Грунт, очистка населених місць, побутові та промислові відходи, санітарна охорона ґрунту. "Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення" ДСанПіН 2.2.7.029-99 [Електрон-

- ний ресурс] : Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 01.07.1999 р. № 29. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1039.4477.0>.
3. “Зелена” економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні / Б. В. Буркинський, Т. П. Галушкіна, В. Є. Реутов. – Одеса : ІПРЕЕД НАН України. – Саки : ПП “Підприємство Фенікс”, 2011. – 348 с.
 4. Кириенко А. П. Использование налоговых льгот в регулировании состояния окружающей среды / А. П. Кириенко // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2014. – № 1. – С. 25–34.
 5. Мацієвич Т. О. Особливості екологічного оподаткування: практика країн Європейського Союзу / Т. О. Мацієвич // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 15. – № 2. – С. 71–78.
 6. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
 7. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансового забезпечення цільових проектів екологічної модернізації підприємств : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. № 569 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2013-%D0%BF>.
 8. Про природні ресурси : Закон Латвійської Республіки від 29.12.2005 р. (у редакції 30.06.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.baltikon.lv/uploaded_failes/z'npr-2009.pdf.
 9. Романенко В. В. Екологічне оподаткування у країнах Європейського Союзу та в Україні: порівняльний аналіз / В. В. Романенко // Фінансове право. – 2013. – № 2 (24). – С. 18–20.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2014.

Покатаева О. В., Вихорт Ю. В. Украинский и зарубежный опыт использования налогового инструмента в сфере экологизации национальной экономики

В статье обоснованы основные положения экологизации национальной экономики Украины. Предоставлена классификация стран в международной практике с учетом уровня экологичности их национальной экономики. Раскрыта сущность понятия “зеленая экономика”. Охарактеризовано содержание и определено место налогового инструмента в системе экологизации экономики. Осуществлен анализ использования налогового инструмента в развитых странах. Исследованы основные формы налоговых взысканий и стимулов в практике ведущих европейских стран. Рассматривается современное состояние использования налогового инструмента в отечественной практике. Предложена усовершенствованная методика расчета налоговых ставок в сфере экологии в Украине.

Ключевые слова: экологизация, национальная экономика, “зеленая экономика”, экологический налог, экологический стимул, ставка экологического налога, поправочный коэффициент.

Pokatayeva O., Vihort Yu. Ukrainian and Foreign Experience of Using Tax Instruments in Greening National Economy

In the article the basic aspects of national economy greening are proved. Classification of the countries in the international practice according to the level of environmental friendliness of their national economy is provided. The essence of the concept “green economy” is revealed. The contents of the tax tool is characterized and its place in the system of economy greening is defined. The analysis of the tax tool use in the developed countries is carried out. The main forms of tax collecting and incentives in the practice of leading European countries are investigated. The current state of tax tool using in domestic practice is proved. The advanced method of tax rates calculation in the sphere of ecology in Ukraine is offered.

One of the most progressive tools of “green economy” which Ukraine can use considering foreign experience there is a shift of accents of the taxation. Nowadays the paradox of public administration in the sphere of the taxation in our country is observed. To most part of tax revenues presents income tax of the enterprises, a tax on the income of natural persons, a value added tax and an excise tax that imagine themselves the taxation of work and the capital to the state budget. At the same time in the developed countries of the world (USA, Germany, Denmark, Japan, South Korea etc.) the accents of the taxation are displaced from a tax for “work – capital” to “nature – resource – ecology”. In the countries of the European Union the tendency to increase the amount of ecological payments and reduction of the size of taxes on those kinds of activity which is useful to society (work, income, savings and investments).

Key words: greening, national economy, “green economy”, ecological tax, ecological incentive, ecological tax rate, correction coefficient.